

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. /

Fylke: Hordaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Hais

Emne: Ard og plog

Bygdelag: Skjeggstrand

Oppskr. av: Martin Tinius

Gard: Tinius

(adresse): Tinius brevkås pr. Bergen

G.nr. 83

Br.nr. 3

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Arde har, sovidt ein veit, ikkje vore i bruk kjå oss. Her var det den jernskodde trespa - den samant^{med}jernstang, bogi og pikka, som var dei vissaste redskapa ved all kultivering av jordi.

Spaden eller hakjen, som me kalla han, (mannul kjem av den utle kakem på skaffet - sjå figurane 1 og 2) vart brukt ved all spadring av åkeren både til korn og poteter.

Større åkrar delte ein inn i passande skifte eller færar, og når færen var ferdig spadt vart den straks kilsåd med korn for ein bjørja på den neste fære.

Kornet mjalda ein med med milleriva som var litt større og sterkare laga ein ei vanleg kioriva og so spreidde ein gjødselen ut over færen ovanpå jomaldi.

Solis helt ein fram med arbeidet - tok fære etter fære til åkeren var ferdig spadt og kilsåd.

Og like eins med potetene. Disse sette ein i færa (færi) eller rastu med ein mikkel klatt abmed eller kvast som ein spadde.

Gjødselen til potetene skulle helst vera saie-

eller brødemök.

Til kjøpsingi brukte ein på større åkrar ein himmelaga treplog med eit påsett smid kjøppestjor og til mindre stykke ei pikka.

Åkrarne var vanlegvis gamle her ikring - mange av dei hundra vis av år, og nokke bødskifte var aldri tale om før potetdyrkingi vart meir ålment, på då av vart åkeren som regel delt mellom kornet og pota. Det var åltid ei viss høytid under arbeidet med kornet både om væren med såingi og om høsten når ein skar. Høstmøri vatta då alltid opp med kvessle - kaffi og kakor eller lefse, ~~og så~~ òg på åkeren om ettermiddagen, og so tok ommefolket seg eit lite hvil på bakken medon dei fersjunkte seg av kvessen.

Hakjen vart etter kvart ombytt med jernspal og greip, som to både lettare og hantlegare til å spa med; men var i bruk på summe gardar vart fram til 1920-åri.

No er hakjen mest vorte museumsvarn og eit brukbart eksemplar er vanskeleg å finna att på nokon gard.

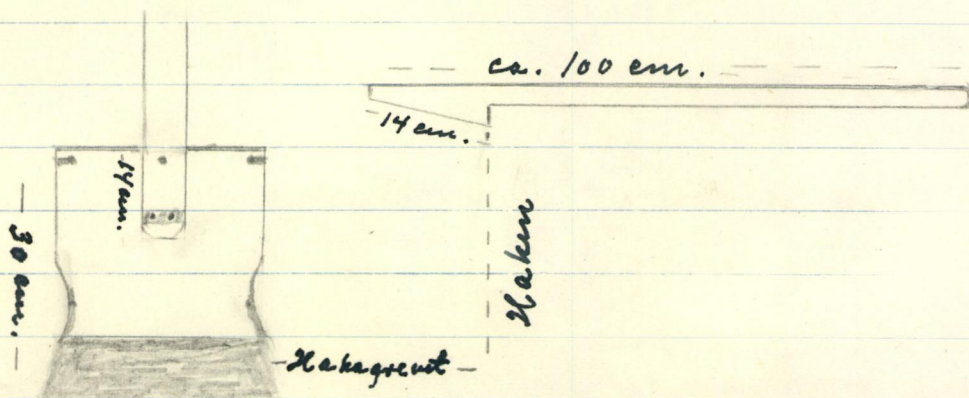
Ein og annan plogen (me seier plog) byrja å koma i bruk her i 80-90-åri, men i verk nemmande tal først etter 1900. Det var helst svenske (Avika) og amerikanske ploga til å byrja med, even no i det seinste mest Kvernlands.

Ja gardsbruk med hest og hestekakke
og det var det elementet no.

Det er eit hevdigt redskap både til
drilling, hejpping og tjining av iigraasch
i åkeren.

Art ville ha vore hokjær kjæ oss - ei art.

Hakjen

— 22 cm — Breiddi på jernskodden eller kaka grøvet 7-8 cm.

Fig. 1

Fig. 2

Til Etnologisk Gransking,
Bjergby.

De for ossaka rettskrivingi, dei er ikkje er
vidare kenna i Nynorsk.

Om art hos er ikkje kunne skriva nok og
sender istaden dette, — vonar det ogd er
si interessa.

Tinnus, 29/3 1948.

Med vordnad
Martin Tinnus.

1483